

DLA doktori értekezés tézisei

Galambos Ádám Balázs

A lübecki évek kompozíciói Hugo Distler életében

Témavezető: Prof. Dr. habil. Kamp Salamon egyetemi tanár

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28-as számú művészet- és művelődéstörténeti tudományok
besorolású doktori iskola

Budapest

2025

I. A kutatás előzményei

Hugo Distler élete, művészete nem ismeretlen a zenetudományban, ám a korszakból adódóan sok félreértés övezte őt egészen a 2000-es évekig. Kiemelendő, hogy magyar nyelven komolyabb publikáció, vagy elemzés ezidáig nem jelent meg Distlerrel, vagy műveivel kapcsolatban.

Distler egyházzenei műveinek elemzésében az egyik legalaposabb alkotás Ursula von Rauchhaupt *Die vokale Kirchenmusik von Hugo Distler* könyve. A szerző levelezései további izgalmas részleteket jelentenek a művek keletkezéstörténetéhez. Distler születésének 100. évfordulója érezhetően nagy változást hozott műveinek kutatásában, felélénkítette azokat. Ebben a 2008-ban Barbara Distler-Harth által megjelentetett *Hugo Distler Lebensweg eines Frühvollendeten* című életrajza nyújt nagy segítséget a kutatóknak. A korábban megjelent könyvek, ismertetett kutatások, vagy publikációk súlypontjában találhatunk nagy különbséget a jelenlegi disszertációban. Míg az előbbiekben a túlzott életrajz-központúság, vagy az analízis terén kizárólag egy-egy témát felölelő kutatások ismerhetők meg, addig a

disszertációmban Distler egyik legmeghatározóbb korszakát ismertetem a két véglet között.

II. Források

Kiindulópontot Ursula Hermann *Rufer und Mahner* életrajzi könyve jelentette. Ezt gyorsan követte Ursula von Rauchhaupt *Die vokale Kirchenmusik von Hugo Distler* könyve. A két könyv kiegészíti egymást, de mindkettő meghaladhatónak bizonyult. Barbara Distler-Harth *Hugo Distler Lebensweg eines Frühvollendeten* című könyve, mint életrajz alaposabb Ursula Hermann könyvéénél. Különböző elemző tanulmányok pedig részletesebbek Ursula von Rauchhaupt munkájánál. Ilyenek pl.: Christian Strinning: *Hugo Distlers früher Vokalkontrapunkt*, Friedrich Neumann: *Anmerkungen zum Kompositionsstil von Hugo Distler*, Wolfgang Thein: *Funktion, Deutung, Verkündigung*.

A német egyházzenén belül a korszakban lezajlott folyamatokat eddig legrészletesebben Rainer Bayreuther: *Die Situation der deutschen Kirchenmusik um 1933 zwischen Singbewegung und Musikwissenschaft* és Jörg Fischer *Evangelische Kirchenmusik*

im Dritten Reich. "Musikalische Erneuerung" und ästhetische Modalität des Faschismus tanulmányai mutatják be.

A lübecki Hugo Distler Archivban megtekintett levelezésekben találhattam továbbá olyan részleteket, amiket mások kihagytak, ill. munkájuk során ugyanabból a levelezésekből mást emeltek ki. A müncheni Bayerische Staatsbibliothekban fellelhető kéziratokból pedig egy átfogóbb képet lehet kapni Distler tanulmányairól, mint eddig, valamint érdekes részleteket ismerhet meg a kutató egy-egy művel kapcsolatban, legyen az kiadott, vagy befejezetlen.

III. Módszer

A kutatás elején igyekeztem minél szélesebb ismeretet szerezni a korszakról, és a korszakban zajló társadalmi és zenei folyamatokról. Továbbá megpróbáltam Hugo Distler művészetét elhelyezni, viszonyítva a kortársaihoz. Ezt követte az 1. fejezet megírása, ami tudatosan csak röviden mutatja be az előbbieket. A 2. fejezet megírásához volt nagy segítség Barbara Distler-Harth könyve, de igyekeztem a lübecki Hugo Distler Archivban megismert levelezésekre támaszkodva bemutatni Distler lübecki korszakának nagy opusait. Ezzel párhuzamosan készült a 3. és 4.

fejezet, amelyekben mélyebb elemzések mellett igyekeztem minél többet ismertetni Distler zeneszerzői eszköztárából, ezzel is könnyebbé tenni műveinek elemzését.

IV. Eredmények

Hugo Distler a 20. századi német egyházzene egyik legkiemelkedőbb zeneszerzője. Disszertációmban igyekeztem ismertetni és elemezni a lübecki években komponált főbb műveit, azok keletkezését illetve a régi korok nagy mesterein alapuló új, polifon vokális műfaj ismertetőjegyeit. Distler, műveiben rámutatott az általa megfogalmazott feladatra, a lutheri istentisztelet két alapelemére, az ige hirdetésére és az imádat megszólaltatására (*Verkündigung und Anbetung*). Művészetének értelmét az igehirdetés szolgálatában látta. Az Ige időtlen érvényességére tekintett, így váltak kompozíciói és művészete rövid, de élénk fejezetté a zenetörténetben. A disszertáció egyediségét nem csak az jelenti, hogy az első magyarnyelvű Distler-kutatásnak tekinthető, hanem egyszerre mutatja be a kor német egyházzenei mozgalmait és helyezi el benne Distler művészetét.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység

2018.04.17. Zeneakadémia, Nagyterem

Hugo Distler: *Totentanz* (op.12/2) részletek megszólaltatása a Magyar Rádió Énekkar közreműködésével.

2021.08.16. A Magyarországi Református Egyház Doktorok Kollégiuma

Hugo Distler és egyházzenei kórusirodalma címmel előadás.

2021. Evangélikus Országos Gyűjtemény

Bivio: Tanulmányok az Evangélikus Országos Könyvtár műhelyéből 2020.

Hugo Distler egyházi kórusművei címmel tanulmány.

2022.10.27. Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai

Kar, Fiatal kutatók konferenciája, Budapest

A lübecki évek egyházzenei kompozíciói Hugo Distler életében címmel előadás.

2022.11.23. Zeneakadémia, Solti György Kamaraterem

Hugo Distler: *Kleine Adventsmusik*, (op. 4)

Magyarországi ősbemutató.

Szeitl Aliz (fuvola), Győri András (oboa), Gál-Tamási Anna (hegedű), Turi Péter (orgona), Őri Kamarakórus

2023.10.13. Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai

Kar, Nagykőrös, *Egyházművészet és felelősség* elnevezésű konferencián *Hugo Distler törekvései a német egyházzene megújítására* címmel előadás.

2023. Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar,

Nagykőrös, online kiadvány, *Egyházművészet és zenepedagógia I.* (ISBN 978-615-6637-17-8) *Hugo Distler törekvései a német egyházzene megújítására* címmel tanulmány.

2023.11.14. Zeneakadémia, Solti György Kamaraterem

Hugo Distler: *In der Welt habt ihr Angst*, (op. 12/7) és *Ich wollt, daß ich daheim wäre*, (op. 12/5) előadása a Capella Columbae énekegyüttes közreműködésével.

2023.12.11. Pápai Református Teológiai Akadémia, Adventi koncerten több Distler kompozíció megszólaltatása a Capella Columbae énekegyüttes közreműködésével.

2023.12.12. Zeneakadémia, Solti György Kamaraterem

Hugo Distler *Die Weihnachtsgeschichte*, (op. 10), opusban szereplő *Es ist ein Ros entsprungen* korálfeldolgozások előadása a Capella Columbae énekegyüttes közreműködésével.

2024. Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar, Nagykőrös, online kiadvány, *Egyházművészet és zenepedagógia II.* (ISBN 978-615-6637-30-7) *Hugo Distler egyházzenei műveinek deklamációs stílusa* címmel tanulmány.

2024.11.28. Evangélikus Országos Múzeum

Magyarországi Luther Szövetség és Evangélikus Országos Múzeum szervezésében *A reformáció öröksége – Hugo Distler egyházi zenéje* címmel előadás.